

Statsminister

Gro Harlem Brundtland

TALE I ÅLESUND OG ULSTEINVIK - 1. MAI 1991

Vi samles for å feire og markere 1. mai i en brytningstid, internasjonalt og nasjonalt. Vi ser store muligheter, men også store problemer og konflikter. Mer enn noen gang trenger vi den sterke moralske appell i 1.mai-dagens budskap om solidaritet, rettferdighet og samhold. Mer enn noen gang trenger vi sosialdemokrati, fordi vi trenger hverandre.

I en verden der krig og katastrofer overføres direkte i TV blir motsetningene en del av vår hverdag. Velstand og trygghet for noen - nød og fattigdom hos andre.

Vi har bak oss et år med sterke inntrykk av hvordan forhold i andre land preger vår hverdag. Iraks brutale overfall på nabolandet Kuwait viser hvor viktig det er å slå fast at makt ikke skaper rett. FN bør spille en ny og viktig rolle når samarbeidet mellom Øst og Vest nå gir nye muligheter for det.

Nå følger vi den hjerteskjærende flyktningetragedien blant kurderne fra dag til dag. En dyp urett rammer et lite folk. Verdenssamfunnet må få rett og plikt til å verne mot folkemord og forfølgelser, også innenfor et lands grenser. Norge må ta sin del av ansvaret, økonomisk og praktisk.

Verdens befolkning kan bli fordoblet i løpet av neste århundre. En milliard mennesker lever i den dypeste fattigdom. Truslene mot miljøet øker. Ingen land kan lenger isolere seg. Ingen gjerder kan stenge verden ute.

Dette stiller krav til ansvar og deltakelse, til internasjonalt samarbeid - ikke bare fordi det er riktig, men også fordi det angår oss selv og våre barns framtid.

Menneskene selv skaper sin historie. Vi må la troen lede viljen, og optimismen styre innsatsen.

I Europa falt de gamle forstenede regimer i Øst. Lengselen etter frihet ble for sterk. Faren for krig mellom Øst og Vest, som har knuget vår del av verden i hele etterkrigstiden, har aldri vært mindre.

I Øst tar folket selv fatt på å forme sin framtid. Det frigjøres krefter som kan gi en rikere hverdag og levende demokratier. Men samtidig kan århundregamle motsetninger mellom folkegrupper og nasjonaliteter på nytt true Europas fremtid.

Derfor må vi styrke båndene mellom de europeiske land og folk. For Arbeiderpartiet er vårt forhold til Europa et hovedtema i året som kommer.

Regjeringen har utvidet samarbeidet med landene i Øst, ikke minst for å skape et bedre miljø. Kampen mot forurensing av vann og luft, mot forverring av atmosfære og klima, kan bare vinnes gjennom tettere internasjonalt samarbeid. Vi har bruk for 1.mai-dagens budskap om samhold og solidaritet.

I Vest-Europa arbeider vi for en europeisk økonomisk samarbeidsavtale. - Et EØS som kan bringe EFTA og EF-landene nærmere hverandre, politisk og økonomisk, som kan trygge mulighetene for vår industri og vårt næringsliv. Blant annet må vi få bedre vilkår for fiskeforedling og oppdrett. Derfor er avtalen så viktig for kystens Norge.

Vi må sørge for at også norske arbeidsplasser kan dra nytte av mulighetene i Europa. Arbeiderpartiets opplegg for en EØS-avtale og for videre debatt om Norges forhold til EF har bred støtte i arbeiderbevegelsen og i det norske folk. Vi vil ta den tid som er nødvendig. Men samtidig skal vi vurdere virkningene av det som skjer i våre naboland. En EØS-avtale vil det i alle fall være behov for, og der er nå det virkelig gjelder å få til en god avtale mellom EF og EFTA. Når EF's indre marked begynner å virke fra 1. januar 1993, er det bare en EØS-avtale som kan gi likeverdige vilkår for industri og næringsliv.

Dersom både Sverige og Finland søker medlemskap i EF, er det ikke lett å tenke seg en situasjon der Norge alene velger å stå utenfor. Arbeiderpartiet vil vurdere alle disse spørsmål i et nordisk perspektiv og i samråd med de andre nordiske land. Den debatten vi lenge har forberedt å ha i hele partiet, den har vi tenkt å ta oss tid til. Det er bare partiets egne organer som kan ta stilling til om vi skal gå inn for et norsk medlemskap i EF.

Det er ingen motsetning mellom vår Europa-politikk og vår distriktspolitikk. Faktisk ligger, som her på Møre, mye av vår eksportindustri nettopp i distriktene. Stabile og dyktige fagfolk og det tette samhold i våre vestlandsbygder gir en høy grad av konkurranseevne når mulighetene er der.

For Arbeiderpartiet er distriktspolitikk ikke bare et spørsmål om nasjonalt samhold og likeverdige kår i alle deler av landet, det er også et spørsmål om å utnytte ressurser og muligheter der de finnes. Og vi finner mulighetene både i industri, fiske og oppdrett.

En videre utbygging av kommunikasjonene kan gi Møre-kysten enda større muligheter.

På Sunnmøre kan dere vise til gode eksempler på at det nytter. En skipsbyggingsindustri som for få år siden var dømt nord og ned er inne i en rik vekstperiode. Gode fagfolk og god bedriftsledelse viser at vi er konkurransedyktige når vi vil noe sammen.

Også nasjonalt trenger vi en dugnadsånd der vi sammen forsøker å møte arbeidsløsheten. Arbeid for alle er et overordnet mål for denne Regjeringen og for hele arbeiderbevegelsen. Men kanskje vi skulle snu litt på det gamle slagordet og si at hele folket i arbeid, krever hele folkets innsats.

Arbeiderbevegelsen har gjennom vårt århundre skapt et annet samfunn, med andre verdier. Vi aksepterer ikke de gamle klasseskiller. "Gjør din plikt og krev din rett" sto det på våre gamle faner. Det er slagord som er like aktuelle i dag som før.

Noen av våre motstandere vil ha det til at arbeiderbevegelsens fremste mål er å ta ansvaret fra det enkelte menneske, og overlate alt til staten og sosiale ordninger. Det er å snu tingene på hodet.

Vår politikk er å gi hver enkelt mulighet til å ta vare på seg selv, til økonomisk uavhengighet og selvstendighet. Nettopp derfor har kampen for full sysselsetting gått som en rød tråd gjennom vår historie.

Og ingen oppgave er viktigere for Arbeiderpartiet i dag, enn å gjenskape den fulle sysselsetting. Arbeid for alle, er jobb nr. 1. Selv om ledigheten har gått litt ned de siste ukene, er den altfor høy. Vi kan ikke akseptere at friske arbeidsføre mennesker blir gående i måneder uten et meningsfylt arbeid.

Vi må aldri la høy arbeidsløshet få varig fotfeste i Norge. Vi må aldri godta at høy ledighet blir det normale. Gjør vi det, har vi mistet noe vesentlig i det norske samfunnet.

Fortsatt har vanskene i norsk økonomi sammenheng med den uansvarlige borgerlige politikken midt på 80-tallet. Overforbruk og investeringer basert på lånte penger skapte en gjeldskrise hele samfunnet må slite med.

Arbeidsløsheten er blitt høyere enn ventet. Svikt i eksport, private investeringer og boligbygging har gjort at det ikke er blitt noen bedring hittil i år. Det er store underskudd i statsbudsjettet. Norge er blitt stadig mer avhengig av oljen - og vi vet at oljeprisen er usikker.

For å få ned ledigheten så det monner, er det ikke nok med kortsiktige tiltak. Regjeringen legger derfor fram et tre års program som kan gi en sterkere og mer varig vekst i alle deler av norsk økonomi.

For 90-årene må vi ha en stø kurs som skaper orden i økonomien og et sunt grunnlag for økt sysselsetting. Vi kan ikke løse problemene med underskudd og opplåning over alle grenser. Om vi bytter ut privat gjeldskrise med offentlig gjeldskrise er vi like langt. En vesentlig reduksjon av ledigheten krever et systematisk og langsiktig opplegg. Nå må vi ikke risikere nye innstramminger og tilbakeslag.

Samtidig er det grunn til å advare mot en hang til å dyrke pessimismen. Det blir ikke flere arbeidsplasser av det at det gis inntrykk av at alt er galt. Sannheten er jo at mye også går bra. Prisstigningen er lavere enn på årtier. Konkurransesevnen er bedret. Aldri har vi hatt så mange studenter i høyere utdanning.

Vi har satt i gang omfattende tiltak for barn og unge. Barna er vår fremtid. Vi har ikke tid til å vente. Vi vil ikke

tillate at enda en generasjon av barn vokser opp uten barnehageplass, uten tilsyn etter skoletid og uten et barnevern som kan tre til når de alvorlige problemene melder seg.

Derfor har regjeringen lagt fram en plan for et helhetlig omsorgstilbud for barn, så vi får ett års foreldrepermisjon, full barnehagedekning, skolestart for seksåringer og heldagsskole for alle barn i 1. til 3. klasse.

Regjeringen har satt iverk mange tiltak for å øke sysselsettingen. Det offentlige må bruke sine muligheter til å skape fler arbeidsplasser. Det var dette striden om budsjettet gjaldt i fjor høst. Regjeringen Syse ville ikke bruke mulighetene. Etterhvert valgte mellompartiene en annen side enn Høyre. Et nytt budsjett førte til en styrking av offentlig virksomhet med over tre milliarder kroner. Kommunene har fått mer å rutte med. Miljøtiltakene er blitt utvidet.

Arbeidsmarkedstiltakene er forbedret. De langtidsledige har fått flere tilbud. All ungdom under 20 år får nå tilbud om arbeid, utdanning eller tiltak. Det opprettes flere tusen nye studie- og elevplasser for å gi høyere eller videregående utdanning til flest mulig. Vi vil ikke oppleve enda en august måned der ungdom står i kø foran skoleporten uten håp om plass.

Renten på studielån settes ned med 1 prosent fra i dag, og med ytterligere 1 prosent fra 1. januar.

Det er satt en stopper for trusselen om privatisering av viktige offentlige etater som Postverket, Televerket, NSB og Statskraftverkene.

Regjeringen har foreslått et nytt og bedre skattesystem. Det vil skape større rettferdighet mellom lønnstakere og nærings-

drivende. Det vil sikre grunnlaget for fellesforbruket. Det nye systemet gir bedre bruk av ressursene og derfor større vekst i økonomien på lang sikt.

Vi trenger en næringspolitikk som kan gi økt vekst og sysselsetting i industri og næringsliv. Vi vil opprette en statlig nærings- og distriktsutviklingsbank. Vi vil styrke egenkapitalen i bedriftene bl.a. ved at Folketrygdfondet kjøper aksjer og ved at Statoil engasjerer seg mer aktivt i næringsvirksomhet.

Lavere renter må til for å hjelpe de som sliter med tung gjeld og for de som vil investere i ny virksomhet. En prisstigning på 3 1/2 prosent og moderate oppgjør har gjort at renten i Norges Bank er redusert med 3/4 prosent de siste ukene. Nå følger også bankene opp. Denne uken har flere av privatbankene varslet rentenedgang. Både bedrifter og forbrukere må nå få nytte godt av lavere renter.

Hva betyr så lavere renter? For en familie med 500 000 kr. i lån betyr 1 prosent lavere renter 5000 kr. Med en vanlig inntekt er det like mye verd som et lønnspålegg på over 6000 kr.

Regjeringen vil også sette i verk spesielle tiltak for de som er hardest rammet av gjeldskrisen. Familier med stor gjeld i forhold til inntekten må få mulighet til å bytte ut dyre banklån med rimeligere lån fra Husbanken. I Revidert Nasjonalbudsjett foreslår Regjeringen 500 mill Husbank-kroner og 400 mill. i Postsparebanken til ungdomslån.

I Revidert Nasjonalbudsjett foreslår vi økt satsing på jernbaner, veier og andre offentlige tiltak som utdanning, energiøkonomisering og omsorg. Dette vil både gi arbeid og økt vekst. Vår tre-års-plan for å øke sysselsettingen skal føre pengene over fra passive overføringer til virksomhet som skaper varige verdier og gir folk meningsfylt arbeid. Over

en treårsperiode vil disse bevilgningene bety omlag 10 mrd. kroner utover det som følger av nåværende budsjett.

Å gjenskape full sysselsetting er en krevende oppgave. Arbeiderpartiet appellerer til alle grupper om å sette særinteressene til side for å skape arbeid og virksomhet til de som nå går uten jobb. Det stiller krav om samarbeid mellom alle grupper i folket og om samhold og solidaritet i arbeiderbevegelsen.

Eldre mennesker må ha trygghet for at de får den omsorg og hjelp de trenger.

Problemenene melder seg når helsa svikter, og man blir avhengig av andre for å klare hverdagen. Da er det viktig, både for de eldre selv og for nære slektninger, å få den hjelp de trenger. Derfor vil Regjeringen nå forslå 200 millioner ekstra til omsorgstiltak for eldre i kommunene.

Mange flere enn oss er i disse dager glade for det positive resultatet vi oppnådde ved årets pensjonistoppgjør. Forslaget har en økonomisk ramme på i overkant av 3 mrd.kroner og betyr aller mest for minstepensjonistene og de unge uføre. Minstepensjonistene vil øke sin inntekt med nær 5%. I kroner betyr det at et minstepensjonistektepar vil få 4 200 kr. mer å rutte med i år enn i fjor. For unge uføre er det tatt et skikkelig krafttak. Dette er en gruppe som ikke har hatt mulighet til å tjene opp tilleggs pensjon. Her øker pensjonene med nesten 6 500 kr.

Arbeiderbevegelsens mål har alltid vært et samfunn der vi alle skulle bidra og hvor vi alle skulle høste fruktene. Vi trenger et samarbeid mellom Regjering, offentlige myndigheter, næringsliv og fagbevegelse.

Et samarbeid der vi alle bruker kreftene på å tenke konstruktivt, framfor å angripe hverandre. Tiden er nå inne til å slutte med å øde kreftene på innbyrdes krangel. Nå må vi stå sammen for å sikre viktige verdier. Det er bare arbeiderbevegelsen som kan klare de oppgavene som ligger foran oss. Som en faglig tillitsvalgt en gang sa i et møte: Når noe vanskelig skal gjøres så la oss gjøre det selv. Det er ingen andre som gjør jobben for oss!

I disse dager er det et halvt år siden Arbeiderparti-regjeringen tiltrådte. Den politiske hukommelse er kort, derfor er det grunn til å minne om hva som skjedde for seks måneder siden. Det borgerlige samarbeidet lå i ruiner. Et flertall i Stortinget, deriblant et av de tidligere regjeringspartiene - måtte gi opp - og erklærte: Dere må overta styringen.

Nok en gang viste det seg altså at borgerlige valgløfter om samarbeid ikke er mye verdt, så snart det butter litt imot. Da problemene tårnet seg opp i fjor høst, kastet den borgerlige Regjeringen kortene, og overlot oppryddingen til oss, slik den gjorde det i 1986. Igjen har vi sett at det er Arbeiderpartiet som må overta i vanskelige tider. Og vi har tatt det ansvaret stortingsflertallet har pålagt oss. Fra første dag har vi gått løs på de store oppgavene som ligger foran oss. I samarbeid mellom parti og fagbevegelse skal vi nå stake ut en politisk kurs mot det nye århundret.

Det som har preget arbeiderbevegelsen, er jo nettopp reformviljen. Vi har tatt mål av oss til å gjennomføre store reformer også i 90-årene -for barn, unge og eldre. Og vi har satt oss som mål å gjøre en innsats for vårt felles miljø, ute og hjemme.

Da er det viktig at hele bevegelsen er med, at samhold gir styrke og gjennomslag. Da kan vi alle stå sammen og gjøre en innsats for viktige felles mål.